

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

708

1961

Tá

He

Szerző: *Tamás István*

Cím:

Új fejlődéstörténeti kiállítás nyílik a Nemzeti Múzeumban

Margit Kemner,

1961.

sept. 29.

A Nemzeti Múzeum őslény-tára 1956-ban, az ellenforradalom alatt kiégett, elpusztult és súlyos károkat szenvedett a mellette levő teremben alig egy évvel korábban felállított. A fajok eredete és az ember származása kiállítás is. Nemsokára újat építenek fel helyette, szemléletében, technikai kivitelezésében is nívósabbat, modernebbet és ez a jövő év elején nyílik meg. Az új antropológiai kiállítást a Természettudományi Múzeum ember-tani tárnak tudományos munkatársai rendezik: Nemeskéri János dr. osztályvezető, Malán Mihály, Tóth Tibor, Thoma Andor, Wenger Sándor. Helye a Nemzeti Múzeumban lesz.

A magyarországi ősember-leletek

A kiállítás bemutatja és összefoglalja mindazt, ami az ember fejlődéstörténetének legfontosabb mozzanatait alkotja és — a korábbi kiállítással szemben — még egy új részlettel is bővül: a magyarországi ősemberi leletekkel. Két teremben helyezik el a gazdag anyagot. Az első tárlók a földtörténeti korok áttekintését nyújtják: bemutatják a kihalt és ma is élő főemlősök csoportjait, az emberelődöket. E témacsoporttól kezdve minden vitrin hármas tagolású lesz: a felső részben a tárgyi anyagok láthatók, középső az összehasonlító ábrák (az ősember a mai emberhez viszonyítva), végül bemutatja a kibontakozó agyi tevékenység különböző fázisait, az eszközkészítést, a munka kezdetét. Az előember tárlójában a primitív munkaeszközök láthatók — a munkának azt a fejlettebb fokát jelzik már, amelylyel a beszéd kezdetel is együtt jár. A jégkori ember című tárló lesz a kiállítás egyik legérdekesebb része; *itt mutatják be első ízben a bükkői Subalyuk barlangban 1932-ben talált teljes őskőkori lelet-együttest.* Ábrák szemléltetik az európai, ázsiai, afrikai ősemberi leleteket. Az emberrelváltás folyamatának ez már kiemelkedő állomása: növekszik a koponya köbtartalma, egyenesedik a gerincoszlop, határozottabb formákat, karaktert nyer a profil.

A kiállítás-technikai látványosságokon kívül néhány tudományos érdekesség. Mind-egyik vitrinhez népességi számbecslés csatlakozik. Ezeket az adatokat és grafikonokat az ember-fejlődéstörténeti kiállítások mindeddig nélkülözték. Pedig közel hozza a témát a mai nézőhöz, és felkelti az érdeklődést a további tudnivalók iránt is, ha például arról értesül a látogató, hogy a jégkori ember átlagos életkora 20—25 év

volt, a neandervölgyi emberből mindössze egy millió ember élhetett — a három világrészben.

A *Homo sapiens fossilis* — a mai ember közvetlen elődje. A tárgyi anyagot itt már földrészek szerint csoportosítják, a leletek és tudományos következtetések az emberfajták eredetének kérdéseire is magyarázatot adnak. A tárló közepére állított glóbus jelzi, hogy ekkor az ember már teljesen birtokába vette a földet. A közösség magasabb fejlettségi fokot ért el, munkaeszközei is erősen differenciálódtak, beszédjében pedig eljutott a zárt gondolati egység kifejezéséig, — szellemi tevékenységet fejtett ki.

A kiállításnak — amely időközben valószínűleg több új lelettel, gondolattal gyarapszik még — elsődleges célja az, hogy az ember fejlődésének *folymatát* rajzolja meg, *a fejlődés tényét mutassa be.* Eltérően a korábbi kiállítások »horizontális» szemléletétől, amely a leleteket pusztán kronológiai rendben osztályozta és megelégedett az eltérések és hasonlóságok hangsúlyozásával, a mostani bemutató az *állatvilágból kiemelkedő ember fejlődésének teljes folyamata* összefüggésében *vetíti a néző elé.*

Tudományos mondanivaló

A kiállítás tehát nemcsak kivitelezésében, technikai megoldásában, muzeológiai elrendezésében lesz újabb és modernebb, mint a régi fejlődéstörténeti kiállítás, hanem tudományos tekintetben is korszerűbb lesz. A régi kiállítás tervezéséhez csaknem egy évtizeddel ezelőtt fogtak hozzá; a paleontológia, az antropológia tudománya s az ősrégészet is sokat fejlődött azóta, számos új tudományos eredmény született, s ezeket szervesen építik be a mostani kiállítás anyagába.

Az *emberfajták* című rész közepén egy forgó földgömb látható majd, körülötte — esetleg rajta — a négy emberfajta: az európai, a mongol, a néger és az ausztráliai. A mellette levő szekrényben a négy emberfajta koponyái, a testarányokat, színviszonyokat kifejező szemléltető ábrák. Világosan levonható ebből az elrendezésből és anyagból a tudományos következtetés — az *emberi nem egységet alkot, biológiai értelemben egy eredésű, az emberfajták különbözősége, a földrajzi viszonyokhoz való alkalmazkodás eredménye; szellemi és*

fizikai érték tekintetében ember és ember között nincs különbség. Ez egyben minden reakciós, tudománytalan elméletnek, rasszista nézetnek is cáfolata.

A jégkori ember szobra

Az antropológián kívül az ősrégészeti tudomány egyes új eredményeit is segítségül hívja a fejlődéstörténeti kiállítás. Minden tárló jelzi, milyen irányból népesítették be a földet, jelzi az embercsoportok vándorlásának útját. Követi és megmagyarázza az átlagos életkor növekedésének okait: az életkörülmények változását, az élelemtermelés különböző fázisait, az első meghonosított növények termesztését, az első háziállatok felhasználását.

A kezdeti fémkor és a magyarországi rézkor emberének élete temetők térképvezetéseiből rekonstruálható; mennyi ideig temetkezett az ősember egy-egy temetőbe, hány generációja található ott, milyen a felnőttek és a gyermekek, a férfiak és a nők aránya, hány nagycsaládban tömörültek az egy generációban élők. A bronzkorban ugyan elhamvasztották a halottakat, de laboratóriumi vizsgálatok segítségével megállapítható a csontok állapota, helyzete, mennyisége, sőt rekonstruálható az *etnikai mozgás* mértéke is. Bemutatják a *betegségeket* is: milyen kórokat lehet felderíteni a csontok elváltozásából.

A két utolsó tárló igen érdekes lesz, s főleg a tájékoztatlanabb látogatók számára árul el sokat a tudomány, s a tudósok »műhelytitkaiból»: kiállítják, ismertetik a vizsgálati eszközöket, módszereket. Bemutatják, hogyan lehet meghatározni — a koponyán, a medencecsonton, a víz-csontokon végzett vizsgálatok segítségével — az életkort, a nemeket, hogyan lehet nyomban követni a különféle szerkezeti elváltozásokat a fogak állapotából, az összecsontosodás mértékéből: hogyan rekonstruálják a termetet a csontok felépítéséből, alakjából, s így hogyan különíthetik el a nagy emberfajtákon belül a kisebb változatokat, csoportokat.

Az első teremben felállítják a *jégkori ember szobrát*, az antropológiai adatok alapján megtervezett kompozíció alkotója Gerlőczy Géza népszerű szobrászművész. A kiállítás művészeti tervezője Boreczky László.

Tamás István